

NYHETSBREV NR. 2

AUGUST 2020

REDAKTØR: JØRN-KR. JØRGENSEN – JORNJOER@GMAIL.COM

I REDAKSJONEN: KARIN ARNESEN - OLAV RUNE BASTRUP

FRELSESARMEEN TILBAKE TIL GRØNLAND

Det skjer nesten alltid noe spennende på Grønland, og så stille, så stille, så stille så nesten ikke noen vet om det, har Frelsesarmeens museum flyttet inn på Grønland i en bygning i Grønlandsleiret 28 – bygningen hvor Josephine Thrane (1829-62), som var Norges første kvinnelige avisredaktør bodde mens hennes mann, arbeiderlederen og demokratiforkjemperen, Marcus Thrane, satt i Botsfengselet et steinkast borte.

Museet presenterer Armehistorien og er fullt av klenodier fra en viktig tid i Norge og på Grønland der Frelsesarmeen hadde sine første møter i Grønland 9 i 1888. Skrivebordet til kvinnen som satte det hele i gang, Hanna Ouchterlony, er bevart i museet. Det samme er en byste av Othilie Tonning – hun var Armeens sosialsjef

fra 1898 til 1924 – som var en gave fra kong Haakon VII til Frelsesarmeen. Tonnings slumsøstre hadde områder rundt Grønland som et av sine viktigste virkeområdet – særlig langs Akerselva. Mange andre ting er også bevart – bl.a. skilt fra Hovedkvarteret den gangen det lå i Pilestredet 22, bøker, bilder og annet Armemateriell som det er interessant å ta vare på så det ikke blir borte og ødelagt av «tidens tann». Det finnes mye god Armehistorie og noe av det er samlet på Grønland, stedet hvor det hele begynte i Oslo og Norge. På sett og vis er ringen sluttet.

Det er Frelsesarmeens Historisk Selskap som har tatt initiativet til å få museet inn i lokaler på Grønland. Tidligere lå det i Frelsesarmehovedkvarteret i Bernhard Getz gate og deretter en tid i Armeens konferanselokaler på Jeløya ved Moss, men er nå trygt plassert og bevart på Grønland. Under mangfoldighetens store synsvinkel, passer det godt inn i vårt område. Den som vil se museet, kan skrive til selskapet@frelsesarmeen.no (JKJ).

DET SKJEDDE BAK GRØNLAND KIRKE

Gamle annonser kan fortelle mye. Denne er kulturhistorie fra Enerhaugen og forteller en del om hvordan det var. Det var sikkert ikke gratis «å få kikke i kortene». Noen tjente gode penger på denne geskjeften. (JKJ).

En dame lægger kort
1—9 aften, Johannesgt. 15, bak Grønlands kirke.

HERSLEB SKOLE ANNO 1952

Jeg begynte på Hersleb skole i august 1952, forteller Karin Arnesen. Første skoledag var en stor og viktig dag både for oss smårollinger og foreldrene. Det vil si jeg tror det bare var mødrene den gang som fulgte oss til skolen den første dagen. Overlærer Johan G. Rønnevig (som senere ble overlærer på Tøyen skole) ropte oss opp klasse for klasse og til slutt var det også min tur. Det ble klasse 1C jenter, eller 1cj som vi gjerne sa. Vår klasseforstander het fru

Larsson Stranna og stilte som regel til timene i blå kontorfrakk. Hun likte best regning og gym så det fikk vi mye av.

Vi var i starten 29 elever, alle jenter, og i alle størrelser og fasonger. Først året etter kom det blandingsklasser, eller fellesklasser som vi sa, på Hersleb. Ungene kom fra området rundt skolen og jeg tror alle kunne gå alene til og fra. I begynnelsen kan vi ha blitt fulgt noen dager, men så var vi på egenhånd og jeg tror ingen var redde for oss.

Jeg opplevde skolen som fin, ny og et sted man hadde alt mulig. Ser jeg på gamle bilder kan det imidlertid se ut som den så litt «sliten» ut med skjoldete vegger og det var kanskje ikke så rart for skolen åpnet i 1922 og under krigen 1940-45 ble det lite vedlikehold. Første klasse var lek og kos. Vi lærte alfabetet, fikk egne bøker og øvde oss på å skrive bokstav for bokstav ledsaget av herlige, litt hjelpeløse tegninger. Her er et bilde fra første skoledag. Du finner mer om Hersleb og skolene i Oslo på nettstedet til Oslo Skolemuseum:

<https://skolemuseum.osloskolen.no/> og KulturPunkt:

<https://kulturpunkt.org/en/museum/90> (KA).

GRØNLAND TORG BLE ETABLERT I 1860-ÅRENE

Grønlands Torg ble etablert i 1860-årene som et sted hvor det ble solgt kveg. Gartnerhallen og Kjøttballen lå på torget fra 1911 til 1974. Fra 1989 ble det bygget boliger på torget. Gjennom det gamle torgområdet går gågaten Smalgangen. Her er det liv og røre den dag i dag, men av en noe annen karakter. Langs fortauet kan du sitte ned å få kjøpt en god kopp kaffe eller matbit og se på mennesker. Sola skinner på både liten og stor på Grønland. (JKJ).

Politimannen Sverre Weinholdt – et minne fra Enerhaugen

Sverre Weinholdt var en flott og veldig fin politimann ved det daværende Oslo politikammer som for en stor del holdt til i Møllergaten 19 med stasjoner rundt om i byen, bl.a. på Grønland.

- Weinholdts kone stod bak disken og ekspederte i min mors kolonialbutikk på Enerhaugs plass, skriver Svein Tenningås i en mail fra sitt hjem i Cape Town i Sør-Afrika hvor han har vært bosatt i lang tid. Svein gikk på Tøyen og Hersleb skoler og bosatte seg i utlandet straks etter han var ferdig på skolen arbeidet han innen telekommunikasjon for ulike internasjonale organisasjoner - FN.

På det meste hadde familien Weinholdt fem eller seks schæferhunder! Weinholdt kom gående opp til butikken fra huset hvor de bodde i Borggata 4 med alle hundene. Utrolig nok hadde han dem aldri i bånd. Hele familien hadde et helt utrolig hundetekke. Alle hundene lå utenfor melkebutikken og dersom en liten puddel eller noe annet gikk forbi, dreide de så vidt på hodet. Ingen tegn til å ville løpe etter den andre puddelen.

- Jeg holdt på å få en hvalp av dem en gang, men min far sa nei. Han var fra Sogn og mente vi kunne ikke ha hund i en bygård på Enerhaugen.

Sverre Weinholdt ble skutt under et oppdrag å Majorstuen og fikk skader som han noen år senere døde av. - Grusomt at en så en fin mann ble skutt. Alle på Enerhaugen sørget over han. Weinholdt var antakelig en av de fineste politimenn Oslo politiet noen gang har hatt. Han gjorde også mye for ungdommen, for å hjelpe dem med å holde seg på riktig side av loven. På bildet over er Weinholdt sammen med sine kone på sykehuset etter at han ble skutt. (JKJ)

MAJAS PLESS VED GRØNLAND KIRKE?

Plassen foran Grønland kirke er oppgradert. Hullete asfalt er erstattet med brostein og singel. På hver side av hovedinngangen til kirken står to flotte eksemplarer av den såkalte Oslolykten. Oppgraderingen skjer som resultat av kirkens 150-årsjubileum som var i fjor og med finansiell bistand fra Sparebankstiftelsen.

Plassen er ennå ikke helt ferdig. Det skal komme benker og et utendørs sjakkbrett samt beplantning, der vi håper å kunne presentere spesielle vekster. Som for eksempel en kjøkkenhage fra Enerhaugen anno 1900? Den gang var selvberging viktig. Det er viktig i dag også. Om du har grønne fingre og ønsker å være med å utforme denne delen av plassen, så er du hjertelig velkommen til å bidra.

Håpet er å gjøre plassen til en liten trivselslunge som er både vakker og rolig. Men burde ikke plassen ha et navn? For den rosen skal jo Grønland kirke ha at det var her Maja rødma og sa ja, slik det heter i Enerhaugsvisa. Og hva er da mer naturlig enn å døpe plassen til Majas plass?

I «Sult» - romanen som Knut Hamsun skaffet seg verdensberømmelse med og som beskriver den unge forfatterens omtumlede tid da han gikk omkring i Kristiania og sultet, («*denne forunderlige by ingen forlater før han har fått mærker av den*») - fortelles det at han satt på en benk utenfor Grønland kirke og stilte klokka si. Det var kanskje der han traff forfatteren Gerda Welhaven, som var gift med den mest legendariske presten Grønland har hatt, Johan Andreas Welhaven. Han var bror av dikteren og far til den senere like legendariske politimester i Oslo, Kristian Welhaven. Mellom Gerda Welhaven og Knut Hamsun finnes en 40 år lang brevveksling. De var nære venner. Så hvorfor ikke lage en spesiell benk på Majas plass som har navnet «Knut Hamsuns benk»?

Alt dette er på idéstadiet. Men plassen ligger der allerede. Du er invitert til å være med og utforme den. (ORB)

ENERHAUGEN VAR BÅDE SLUM OG IDYLL

Det er få steder i Oslo som er så omfavnet av lyrikken som Enerhaugen. Alfred Næss sin tekst fra 1959 – fremført av Arvid Nilsen – er uforlignelig god og «to the point» om du vil. «På kornet» heter det på norsk. «På Enerhaugen» heter visa egentlig, men noen kaller den for «Det ringer for Enerhaugen» og noen for «Maja sa ja». Det spiller ingen rolle – visa står trygt, godt og solid på sine egne bein.

Det er skrevet i hvert fall en Masteroppgave om Enerhaugen, men en eller annen bør sette seg ned – for det er for seint og alle dør ut – å skrive en bok om Enerhaugen. Det fortjener dette flotte området hvor det – med hånden på hjertet – var både «slum og idyll».

Mange av historielagets medlemmer vet at gatene hadde navn som Johannesgata, Stupinngata og Langeleiken. Det færre vet var at det ble lite gjort for å utbedre veinettet i denne delen av byen. Dessuten hadde Enerhaugen bare fire offentlige vannposter. Vi ser en av dem nederst til venstre i bildet til høyre. - I vår moderne tid kan dette virke både malerisk, idyllisk og romantisk, men i «de dager» må det ha vært et slit for husmødre og andre som trengte vann til daglig renhold, klesvask og annen vask. Det er viktig å minnes Enerhaugen, og her i Nyhetsbrevet vil vi fra tid til annen komme med små drypp fra historien. (JKJ)

GLIMT FRA GAMLE ENERHAUGEN – SLIK VAR DET

*Hjørnet av Stupinngata og Johannesgata 1904.
Byggmester Richard Andersen — mannen i sort frakk og skalk — forestod kring århundreskiftet neddrivingen av en mengde gamle gårder i byen, og lot seg da alltid fotografere foran sitt offer før arbeidet tok fatt. Takket være denne hans hobby kjenner vi flere interessante bygninger som nå er borte.*

MEDLEMSMØTER I HISTORIELAGET I HØST

Første samling i Historielaget er en medlems-byvandring torsdag 17. september - «Fra gavl til Gavl» med leder for Foreningen for urban samtidskunst, Viktor Gjenggaard. Av smittevern hensyn er det begrenset plass. Info og påmelding sendes ut separat til medlemmene i egen mail 27. august.

Medlemsmøtet 15. oktober vil skje på Folkemuseet hvor Sigurd og Harald (fra styret) forteller og viser bilder fra oppveksten på Enderhaugen. Deretter besøk i Enderhaugen-husene hvor Harald bodde i Johannes gate 12 og 14. <https://norskfolkemuseum.no/ung-pa-enerhaugen>

Medlemsmøtet 19. november vil bli avholdt i Gamle Grønland politistasjon i Bekkegaten og er med forfatterne Arne Danielsen og Jørn-Kr. Jørgensen. Danielsen forteller om oppveksten på Tøyen/Grønland hvor hans far drev radiobutikken TIMCO i Motzfeldts gate, mens Jørgensen forteller smått og stort fra Gamle Grønland politistasjon. Han har 38 års tjeneste i Oslo-politiet bak seg. De har sammen skrevet bl.a. Boken om «Tøyen skole 125 år».

Den efterhøgte Bavegøie er seet i
Løien-
haven Torsdag Aften ved 7-Tiden. Bagtmand.